

Західно-Українська Народна Республіка: державне будівництво. Польсько- українська війна 1918–1919 рр.: причини, перебіг та результати.

Восени 1918 року на землях Австро-Угорщини посилюються сепаратистські рухи. Український, польський, чеський, словацький, угорський та інші народи прагнули до створення держав.

16 жовтня 1918 року імператор Карл видав маніфест про перебудову імперії на федеративних засадах. Імператор закликав парламентських депутатів різних народів створити власні органи влади, які б репрезентували новостворені держави (тобто автономії).

18 жовтня 1918 року українські депутати австрійського парламенту, депутати галицького і буковинського сеймів, лідери політичних партій і представники греко-католицького духовенства утворили **Українську Національну Раду** у Львові.

Її президентом було обрано **Євгена Петрушевича**. На Раду покладалося завдання створення плану вирішення українського питання і подання його на затвердження у Відень. Вже наступного дня — 19 жовтня Євген Петрушевич проголосив створення української держави (в межах Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття) у складі Австро-Угорщини.

Національна Рада створила делегацію, яка вирушила до Відня, щоб затвердити створення української держави. У Відні з відповіддю зволікали, адже поляки наполягали на включенні Галичини до майбутньої незалежної Польської держави.

В ніч проти **1 листопада 1918 року** відбулась подія, яку історики назвали **«Листопадовим зривом»**. Цю військову операцію очолив молодий сотник Легіону Українських Січових Стрільців Дмитро Вітовський.

Українські військові частини блискавично, уникнувши кровопролиття, захопили усі державні установи, казарми та важливі об'єкти у Львові. Над ратушею вивісили синьо-жовтий стяг. За кілька днів року було створено уряд Національної ради — **Державний Секретаріат** на чолі з **Костем Левицьким**.

У Львові **13 листопада 1918 року** Українська Національна Рада ухвалила закон про незалежність західноукраїнської держави, встановлював її офіційну назву — **Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР)**, затверджував герб — зображення золотого лева на синьому фоні та кордони держави в межах Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття. Вищим органом влади в ЗУНР мали стати Установчі Збори, обрані через загальне таємне голосування. До часу їх скликання керівництво державою передавалось Українській Національній Раді та Державному Секретаріату.

Джерело: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/kartografichnyy-dorobok-ukrayinskogo-institutu-nacionalnoyi-pamyati-2015-2020>

Державотворча діяльність ЗУНР

- «Закон про тимчасову адміністрацію областей ЗУНР», за яким місцеві органи влади мали підпорядковуватися Державному секретаріату, як вищій інстанції. Замість імператорських старост вводились посади повітових комісарів, яких призначав державний секретар внутрішніх справ.
- «Закон про судівництво», який передбачав створення повітового, окружного та вищого суду ЗУНР.
- Одним із першочергових заходів в ЗУНР було створення боєздатної і регулярної армії. Збройні сили ЗУНР отримали назву **Українська**

Галицька Армія (скорочено УГА), очолив її генерал-хорунжий Михайло Омелянович-Павленко, який прибув із Наддніпрянщини.

- Для запобігання епідемії і голоду було створено Харчовий уряд, компетенцією якого було забезпечення державних, освітніх і лікувальних установ продуктами харчування.
- Було налагоджено роботу залізниць, відновлено роботу пошти, телеграфу, телефону.
- Для поповнення державного бюджету коштами, було запроваджено державну монополію на продаж зерна, хлібопекарських виробів, рогатої худоби, картоплі, шкіри тощо.
- Земельний закон. За яким: «конфіскувалися землі: поміщицькі; монастирські, єпископські, церковні; землі, набуті власниками через спекуляції; землі, власники яких їх не обробляють власноруч». Конфісковані землі мали перейти до земельного фонду ЗУНР, а вже той мав їх розподілити між селянами. Передбачалося розробити механізм компенсації власникові за конфісковані землі.
- Закон «Про основи організації шкільництва...». Усі школи ставали державними. Українська мова була основною в усіх закладах освіти, однак національним спільнотам надавали право на викладання в школі їх рідною мовою.
- Закон про запровадження в усіх установах державної української мови. Національним спільнотам гарантувалося право використовувати рідну мову у спілкуванні з органами влади, у публічних місцях, державних закладах.
- Закон про вибори, який передбачав загальне, рівне без статевої різниці, таємне виборче право для громадян і громадянок держави, які досягли 20 років.

Польсько-українська війна 1918-1919 рр.

Перші сутички між українцями і поляками вибухнули у Львові ще 1 листопада 1918 року. Спочатку вони мали стихійний характер, але за кілька днів керівництво Опору українському урядові перейняли польські військові організації, очолені кадровими офіцерами. Після кількатижневих вуличних боїв 21 листопада українські війська були вимушені відступити зі Львова.

Після захоплення Львова, польське командування почало арешти українських політичних діячів, а єврейською частиною міста прокотилась хвиля погромів, в яких загинуло близько 150 осіб.

22 січня 1919 року у Києві, на Софіївській площі було проголошено **«Акт злуки» між УНР та ЗУНР**, за яким ЗУНР перейменувалась у західно-українські області Української Народної Республіки. Однак до справжнього возз'єднання не дійшло.

В цей час до Галичини приїхала місія Антанти на чолі з французьким генералом Жозефом Бартельмі. Місія мала завдання розв'язати польсько-український конфлікт і перекласти справу приналежності Східної Галичини на рішення майбутньої Паризької мирної конференції.

Встановлювалась лінія розмежування між країнами, так звана «лінія Бартельмі». Вона залишала третину Галичини разом зі Львовом та Дрогобицько-Болеславським нафтовим басейном на польському боці, решта земель переходила українцям. Зазначалось, що ця лінія розмежування є тимчасовою, а остаточне встановлення кордону буде вирішено на Паризькій мирній конференції. Уряд ЗУНР не погодився на пропозицію Бартельмі.

У квітні 1919 року з Франції полякам на допомогу прибула 110 тисячна армія генерала Галлера, сформована з польських військовополонених та добровольців. Тож до початку червня поляки зайняли майже всю Галичину, за винятком невеликого трикутника між річками Дністер і Збруч. Українська Національна Рада передала Євгену Петрушевичу диктаторські повноваження. Він одразу призначив нового очільника УГА — наддніпрянського генерала Олександра Грекова.

Наступні кілька тижнів **(7 - 28 червня 1919 року)** супроводжувались останнім відчайдушним наступом Галицької армії. Він почався з міста Чортків, на Тернопільщині й отримав назву **«Чортківська офензива»**, адже мав наслідком блискавично швидке відвоювання військами УГА майже половини територій, зайнятих поляками навесні. Неподалік від Львова наступ українців був зупинений, до середини липня 1919, війська УГА були відкинуті за Збруч, де з'єднались з армією Директорії УНР.

Доля Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття

- У листопаді 1919 року Польща отримала від Антанти дозвіл на володіння Галичиною строком на 25 років. А 15 березня 1923 року, Рада послів Антанти ухвалила рішення про анексію краю Польщею.
- На початку листопада 1918 р. королівська Румунія ввела свої війська на територію Північної Буковини. 10 вересня 1919 року на основі рішень Сен-Жерменського договору з Австрією Буковина відходила до складу Румунії.

- На основі рішень Сен-Жерменського договору 1919 р. і Тріанонського договору 1920 р. Закарпатська Україна увійшла до складу Чехо-Словаччини.

Завдання:

Користуючись відео уроками, конспектами, також додатковими джерелами інформації, заповніть порівняльну таблицю «Державотворча діяльність в УНР часів УЦР, гетьманату Павла Скоропадського та ЗУНР». Політика яких органів влади, на вашу думку мала б найбільший успіх у сучасній Україні? Свою думку, обґрунтуйте.

	УНР часів УЦР	гетьманат Павла Скоропадського	ЗУНР
Аграрна політика, ставлення до приватної власності			
Реформи у промисловості			
Реформи банківської та фінансової сфери			
Армія			
Національно-культурна політика (мова, освіта, наука)			
Соціальна політика			
Політичні права, громадянство			
Статус національних спільнот			
Кордони держави, державна символіка			
Зовнішня політика			

Що додатково почитати чи подивитися

1. Ключові військові операції армії УНР. Український інститут Національної Пам'яті.
<https://www.youtube.com/watch?v=tuOac0E0DHU&t=844s>
2. Істфакт: «Листопадовий зрив». Український інститут Національної Пам'яті. https://www.youtube.com/watch?v=NgAIS__q6DE
3. ЗУНР: усе про республіку західних українців. Історична правда. <https://www.istpravda.com.ua/articles/5bea8c3d25162/>
4. ЗУНР і національно-визвольний рух на Закарпатті і у 1918-1919 рр. Історична правда.
<https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/11/2/153204/>